

CZU: 378.14:023.5(478)

DOI: [10.5281/zenodo.3886734](https://doi.org/10.5281/zenodo.3886734)

FORMAREA PROFESIONALĂ A PERSONALULUI DE SPECIALITATE DIN BIBLIOTECILE REPUBLICII MOLDOVA

Lilia POVESTCA

Universitatea de Stat din Moldova

Educația și cunoștințele în domeniul biblioteconomiei reprezintă viitorul și performanța profesiei, iar personalul de specialitate din bibliotecă trebuie să fie în pas cu schimbările dinamice în societatea tehnologiilor informaționale. Exploatarea și punerea în valoare a bibliotecarilor se poate obține doar printr-o formare și perfecționare profesională adecvată.

Articolul reflectă organizarea și dezvoltarea învățământului superior în domeniul infodocumentar: licență, masterat și doctorat. Sunt analizate modalitățile de bază ale formării profesionale continue. În lucrare este prezentat cadrul legislativ și de reglementare care stimulează personalul de specialitate din biblioteci de a participa la formarea profesională. Sunt reliefate rezultatele studiilor privind identificarea necesităților de formare profesională continuă.

Cuvinte-cheie: *formare profesională, pregătirea bibliotecarilor, personal de specialitate din bibliotecă, competențe profesionale, învățământ infodocumentar, tehnologii informaționale.*

PROFESSIONAL TRAINING OF SPECIALTY STAFF FROM THE LIBRARIES OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA

Education and knowledge in the field of library science represents the future and performance of the profession and the specialized personnel in the library must be in step with the dynamic changes in the information technology society. The exploitation and enhancement of librarians can only be achieved through adequate professional training.

The article reflects the organization and development of higher education in the field of information: bachelor, master and doctorate. The basic modalities of continuous vocational training are analyzed. The work presents the legislative and regulatory framework that stimulates the specialised personnel from libraries to participate in vocational training. The results of the studies regarding the identification of the needs for continuous vocational training are highlighted.

Keywords: *vocational training, training of librarians, specialised personnel from the library, professional competences, infodocumentary education, information technologies.*

Introducere

Societatea de astăzi trece prin transformări rapide și imprevizibile. Multitudinea problemelor ce urmează a fi soluționate, atât personale cât și profesionale, obligă bibliotecarul sec. XXI să apeleze continuu la studii privind educația și formarea profesională.

Formarea profesională devine importantă și necesară pentru resursele umane ale bibliotecilor din Republica Moldova, în condițiile în care practica bibliotecară se dezvoltă deosebit de dinamic, fiind influențată de modernizarea rapidă a tehnologiilor de informare și documentare. „*Bibliotecarul este un intermediar activ între utilizatori și sursele de informare. Educația profesională continuă a bibliotecarului este indispensabilă pentru asigurarea celor mai bune servicii de bibliotecă*” [1]. La etapa actuală, personalul de specialitate din biblioteci, ca parte din triada educație – informare – dezvoltare, trebuie să ofere și să dezvolte servicii și produse documentare, activități de educație nonformală și informală orientate către utilizatori. El are rolul să determine o reacție a celor implicați în difuzarea informației legate de instruirea și educarea în și prin bibliotecă [2, p.13]. Profesioniștii în domeniu menționează că deja în multe țări bibliotecile participă la elaborarea referințelor bibliografice pentru învățământul la distanță, dețin resurse electronice, serviciile de referință sunt reorganizate și extinse pentru a oferi răspunsuri imediate utilizatorilor. Toate aceste fenomene noi în activitatea instituției bibliotecare necesită personal calificat, capabil să substituie specialiști în științele informării, hardware și tehnică.

Necesitatea formării profesionale în epoca tehnologiilor informaționale

Pregătirea profesională în domeniul infodocumentar este o necesitate actuală pentru Republica Moldova. Componentele procesului de pregătire profesională sunt formarea și perfecționarea profesională. În literatura

de specialitate aceste două noțiuni se întrepătrund. În linii generale, putem menționa că prin *formarea* personalului de specialitate se urmărește dezvoltarea unor capacități noi, iar prin *perfecționarea* lui se presupune îmbunătățirea capacității existente [3].

În condițiile dezvoltării dinamice a tehnologiilor informaționale și comunicaționale, când „*tehnologiile se schimbă mai repede decât se schimbă oamenii și că prezentul, viitorul apropiat al bibliotecii depinde de TIC*” [4, p.172], se creează impresia că funcțiile bibliotecii de stocare și transmitere a informației pot fi preluate doar de computer. Nu mai este nevoie de bibliotecar. Astfel, apare întrebarea: cine se va ocupa de stocarea, prelucrarea și transmiterea informației? Cercetătorul Nicolae Constantinescu [5] afirmă că profesia se transformă rapid și impune personalul de specialitate din bibliotecă la formarea unor noi seturi de abilități care trebuie însușite rapid. Bibliotecarii devin IT-iștii instituției pentru a satisface nevoia tuturor, de a interpreta și a lua decizii în baza faptelor, a datelor. La etapa actuală, toate procesele din bibliotecă se centreează pe noțiunea de „date”: catalogul este o colecție de date; documentele electronice gestionate sunt, de fapt, date structurate; depozitul digital instituțional structurează documente și seturi de date etc. Este de așteptat ca cercetătorii, cetățenii instruiți, jurnaliștii, oamenii de afaceri care caută un mediu favorabil pentru a-și dezvolta afacerile, factori de decizie la nivel local și național, managementul orașelor inteligente, toți aceștia vor avea nevoie de date de calitate. Datele de calitate au nevoie de specialiști prin care să fie „gestionate”, interpretate pentru a fi conforme cu standardele comun acceptate de interconectare și consum. Datele, pentru a putea fi folosite, trebuie să fie descrise și să li se atașeze vocabulare, care să ușureze conectarea. Acestea sunt abilitățile pe care bibliotecarii trebuie să și le însușească. „*O generație tehnologică se schimbă o dată la cinci ani, apar tehnologii noi, se modernizează tehnologiile vechi, instituția bibliotecară se transformă treptat în centru de tehnologizare a membrilor comunității. Respectiv, vor crește responsabilitățile bibliotecarilor și importanța formării profesionale continue*” [6, p.37].

Printre principalele obiective de formare profesională a personalului de specialitate în bibliotecă din Republica Moldova sunt:

- facilitarea integrării sociale a persoanelor în conformitate cu tendințele lor profesionale și cu necesitățile pieței muncii;
- pregătirea resurselor umane în domeniu capabile să contribuie la creșterea competitivității forței de muncă;
- actualizarea cunoștințelor și perfecționarea pregătirii profesionale în ocupația de bază și cele înrudite;
- schimbarea calificării, determinată de reorganizarea economică, de schimbările sociale;
- însușirea unor cunoștințe avansate, metode și procedee moderne necesare pentru realizarea obligațiilor profesionale [7, p.161].

Personalul bibliotecar actual trebuie să fie un analist sintetizator cu aptitudini de căutare și apreciere a resurselor informaționale luând în considerare nevoile și necesitățile utilizatorilor, navigator informațional și intermediar în sistemul documentar de comunicare, inclusiv în cele electronice, instructor în însușirea culturii informaționale, specialist în domeniul tehnologiilor de comunicare socială. Specialistul trebuie să dețină deprinderi pentru munca în echipă, să poată utiliza creativ mediile electronice, să ducă discuții profesionale, să implementeze proiecte bazate pe partajarea resurselor și proiectarea sistemelor de informare. Sus-numitele abilități pot fi obținute prin: instruire continuă; cunoștințe și deprinderi noi; schimbarea mentalității și a activității profesionale.

Constatăm că factorii principali care influențează schimbarea personalului de specialitate din bibliotecile din țară sunt: (1) concurența acerbă din infosferă; (2) modernizarea constantă a tehnologiilor de informare și comunicare; (3) profilul utilizatorului modern [8, p.114].

Pregătirea specialiștilor în domeniul infodocumentar

Calitatea forței de muncă depinde, în mare măsură, de nivelul de educație, instruire și calificare a persoanei pentru a fi competitivă pe piața muncii. Prevederile stipulate în *Foaia de parcurs pentru ameliorarea competitivității Republicii Moldova*, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr.4 din 14 ianuarie 2014, presupun echiparea forței de muncă cu cunoștințe și abilități de a asimila tehnologii noi și a produce bunuri și servicii competitive pe piețele lumii, de a participa la nivel internațional în procesul de creare a valorilor [9].

Organizarea și dezvoltarea învățământului superior de profil în Republica Moldova constituie un factor determinant în formarea noilor generații de bibliotecari. E știut că conținutul prelegerilor și al seminarelor,

perioada de practică oferă studenților o bază solidă pentru însușirea profesiei alese. Formarea profesională a specialiștilor în domeniul infodocumentar este adaptată cerințelor activității unei biblioteci moderne pentru a obține performanță într-o societate a cunoașterii. Prin urmare, disciplinele de studiu sunt adaptate și corespund noilor condiții tehnologice care pregătesc specialiști pentru o nouă generație de utilizatori, pentru un nou tip de bibliotecă. Este de menționat faptul că numai profesioniștii competenți vor fi în stare să creeze produse și să ofere servicii informaționale care vor corespunde necesităților din ce în ce mai diversificate și complexe ale utilizatorilor.

Formarea profesională în instituțiile de învățământ superior din Republica Moldova se organizează în trei cicluri: studii superioare de licență, masterat și doctorat.

Cadrul Național al Calificărilor [10] pentru învățământul superior la specialitatea *Biblioteconomie, asistență informațională și arhivistică* definește clar calificările și determină competențele generale și cele specifice profesionale ale specialiștilor din domeniul infodocumentar autohton.

În această ordine de idei, putem menționa că Ciclul I (Licență) presupune: cunoașterea cadrului legislativ și deontologic, al obligațiilor funcționale ale specialiștilor din domeniul biblioteconomiei și științei informării; aplicarea tehnicilor de studiere a necesităților de informare ale utilizatorilor; conceperea, elaborarea, realizarea și evaluarea produselor informaționale; prestarea calitativă a serviciilor informaționale; gestionarea colecțiilor și resurselor documentare, completarea și dezvoltarea colecțiilor de documente, prelucrarea documentelor; organizarea, structurarea și administrarea resurselor documentare; aplicarea strategiilor și tehnicilor de căutare, de colectare, triere, validare și difuzare a informației; cunoașterea tehnicilor de promovare a culturii informației etc.

Pentru Ciclul II (Masterat) sunt prevăzute următoarele competențe specifice: organizarea și gestionarea activității instituției infodocumentare; proiectarea, realizarea și evaluarea strategiei de marketing a instituției infodocumentare; valorificarea noilor tehnologii, instrumente și servicii de informare tradițională și digitală; elaborarea proiectelor, metodelor și mecanismelor de optimizare a resurselor financiare ale organizației infodocumentare; elaborarea și gestionarea proiectelor pentru instituția infodocumentară; asumarea deciziilor strategice și evaluarea critică a situațiilor de problemă; diagnosticarea mediului intern al instituțiilor din sistemul infodocumentar; aplicarea abilităților manageriale de soluționare a problemelor specifice domeniului de formare profesională; dezvoltarea tehnicilor electronice de informare și tehnologii Web; crearea, stocarea și arhivarea fondurilor documentare digitale.

Pentru Ciclul III (Doctorat) competențe specifice: utilizarea celor mai avansate cunoștințe teoretice și practice în domeniul științelor informării; integrarea cunoștințelor din domenii noi sau interdisciplinare pentru a realiza diagnosticul problemelor din domeniul științelor informării; aplicarea metodelor de cercetare științifică specifice domeniului; elaborarea, implementarea și evaluarea proiectelor care prezintă inovații științifice; elaborarea publicațiilor științifice originale; realizarea expertizei în domeniul științelor informării.

Pe de o parte, în țară se organizează învățământ infodocumentar cu forme de studiu racordate cerințelor Procesului Bologna și elaborat în concordanță cu experiența universităților de prestigiu în domeniu din Europa, Canada și SUA, Euroreferențialul competențelor profesioniștilor în informare și documentare, Curriculumul european pentru domeniul Biblioteconomiei și Științei Informării, iar, pe de altă parte, tineretul din Republica Moldova nu alege specializarea dată. Cu siguranță, există motive argumentate: procesul demografic din Republica Moldova, statutul scăzut al profesiei, remunerarea, stereotipul greșit etc. Ofertele educaționale atractive propuse de statele lumii motivează tinerii să aleagă oportunități de studiere peste hotarele țării.

Analiza rapoartelor analitice ale instituțiilor bibliotecare din Republica Moldova ne denotă faptul că există probleme la capitolul asigurarea cu personal profesional și specializat calificat: exodul personalului, creșterea indicatorului vârstei media, lipsa tinerilor, fluctuația etc.

Formarea profesională continuă

Absolvirea unei unități de învățământ biblioteconomic e doar prima treaptă pentru performanța profesională a bibliotecarului. Cunoștințele de biblioteconomie necesită îmbogățire permanentă și adaptare la schimbările care intervin atât de rapid în domeniul respectiv. Specialiștii din sfera informațională sunt chemați să învețe permanent, să-și proiecteze cu îndrăzneală viitorul profesiei. Numai profesioniștii competenți vor fi în stare să creeze produse și să ofere servicii informaționale diverse și complexe utilizatorilor. În acest sens, Lidia Kulikovski menționează că „*totul evoluează, progresează și se schimbă în jurul nostru – mediul, societatea, lumea, în general, și fiecare organizație, în particular. Este ridicol, în tumultul acestor metamorfoze, să rămâi*

plafonat pe vechile cutume" [11, p.33]. Bibliotecarii absolvenți ai altor facultăți și-au început activitatea profesională fără a avea pregătire în domeniul biblioteconomic. Confruntarea cu un șir de dificultăți impune specialistul să învețe mereu, să acumuleze experiență prin explorare personală și participare sistematică la activități de instruire.

De remarcat că obiectivele formării profesionale continue a personalului de specialitate din bibliotecile Republicii Moldova sunt:

- perfecționarea capacității rezolvării problemelor la locul de muncă;
- executarea unor lucrări specifice;
- rezolvarea unor sarcini noi;
- îmbunătățirea capacității de comunicare;
- pregătirea și adaptarea la schimbări;
- schimbarea mentalității;
- creșterea eficienței instituției [12, p.54].

Formarea profesională continuă a personalului de specialitate din bibliotecile Republicii Moldova poate fi realizată prin:

calificare – dobândirea unui ansamblu de competențe profesionale care permit persoanei interesate să desfășoare activități specifice unei ocupații sau profesii;

perfecționare – dezvoltarea competențelor profesionale în cadrul aceleiași calificări;

specializare – obținerea de cunoștințe și deprinderi într-o arie restrânsă din sfera de cuprindere a unei ocupații;

obținerea unei calificări suplimentare – însușirea cunoștințelor speciale și obținerea competențelor specifice unei noi ocupații sau profesii înrudite cu cea precedentă;

recalificare – obținerea de competențe necesare unei noi ocupații sau profesii, diferită de cea dobândită anterior [13].

Astăzi, dezvoltarea profesională și recalificarea/pregătirea profesională sunt formele de bază ale formării profesionale continue – instrument eficient de implicare a bibliotecarilor în procesul de implementare a noilor sarcini sociale și tehnologice. De asemenea, formatul de formare profesională la locul de muncă ajută tinerii specialiști să-și completeze cunoștințele și abilitățile practice, să se adapteze la realitățile bibliotecii. Pe parcursul anilor, au fost aplicate diverse forme de formare profesională continuă:

- perfecționarea profesională care vizează dezvoltarea cunoștințelor, aptitudinilor, competențelor necesare pentru desfășurarea unui nou tip de activitate profesională și obținerea de noi calificări;
- actualizarea cunoștințelor teoretice și practice, dobândirea de noi competențe în conformitate cu cerințele moderne (seminare educaționale, cursuri, ateliere de lucru, laboratoare de creație, școli de experiență inovatoare etc.);
- aplicarea în practică a cunoștințelor obținute ca urmare a pregătirii teoretice sau asimilării experienței inovatoare;
- actualizarea operativă a cunoștințelor prin canalele de instruire nonformale (conferințe, seminare, mese rotunde, jocuri de afaceri, concursuri, seminare web, colocvii, excursii profesionale, inclusiv internaționale etc.) [14, p.27].

Cercetătorii din domeniu [15, p.22] identifică și analizează trei modele de formare profesională continuă a personalului de specialitate din biblioteci:

1. Modelul „Competențe” ca soluție rapidă pentru a pregăti angajații să dobândească abilitățile necesare bibliotecii.
2. Modelul „Dezvoltare profesională”, practicat în dezvoltarea capacităților de a utiliza abilitățile, cunoștințele personalului pentru a face față schimbărilor.
3. Modelul „Capacitate organizațională”, utilizat cu angajamente de „instituție care învață”, de instituții care au ca obiectiv forte performanța.

Toate aceste modele urmăresc îmbunătățirea competențelor, pentru că bibliotecile concurează în baza acestora și a purtătorilor ei esențiali – oamenii care traduc competența în fapte.

Specialiștii din domeniul biblioteconomic și științe ale informării din Republica Moldova argumentează necesitatea formării profesionale continue a personalului de specialitate din biblioteci, capabil să gestioneze toți parametrii tehnici, sociali, politici, economici, culturali necesari creării produselor și serviciilor pentru

satisfacerea cerințelor utilizatorilor. În acest context, Lidia Kulikovski susține că „identificarea, cultivarea și capitalizarea competențelor și capacităților organizaționale de bază, ale oricărei organizații, reprezintă elementele-cheie ale dezvoltării strategice care conduc la performanțe superioare” [16, p.87]. Tatiana Coșeri deduce că „...instituția care învață este instituția în care oamenii își dezvoltă permanent capacitatea de a atinge rezultatele dorite, unde sunt promovate gândirea și comunicarea; aceste instituții sunt mai productive, ușor adaptabile la schimbările din societate” [17, p.31]. În contextul formării profesionale, autoarea subliniază rolul esențial al constituirii „bibliotecii care învață”, enunțând edificarea unei societăți bazate pe cunoștințe axate pe trei piloni: (1) dezvoltarea individuală; (2) dezvoltarea instituțională; (3) dezvoltarea comunității biblioteconomice.

Cu privire la nivelul de pregătire, Ludmila Corghenci specifică calitatea specialiștilor pentru bibliotecii: „Sunt angajați care inspiră încredere profesională de la momentul încadrării: dețin fenomenul „tehnici și tehnologii informaționale”, sunt îndrăzneți și convingători, posedă spiritul analitic și manifestă atitudini profesionale divergente” [18, p.47]. La etapa actuală, lipsa studenților la specialitatea Biblioteconomie nu asigură cu personal calificat sistemul de bibliotecii din țară. Lidia Kulikovski afirmă că „lipsa tinerilor calificați ca bibliotecari impun bibliotecilor opțiunea de încadrare a para-profesionalilor” (cu studii în alte domenii) [19, p.20-21]. Dar nici aceasta, după cum susține cunoscutul specialist în managementul structurilor infodocumentare, Ion Stoica, „nu a putut încuraja un aflax de competențe spre bibliotecii”.

Suntem puși în situația de a găsi soluții optime și adecvate pentru rezolvarea problemei date. Va fi altfel gândită formarea profesională. Nelly Țurcan specifică: „Parteneriatul intern și extern este foarte important. Deci, așteptăm sugestii, propuneri, idei privind eficientizarea formării profesionale. Numai atunci când vom identifica cerințele și vom răspunde solicitărilor angajatorilor, specialitatea va fi viabilă pe piața muncii, iar specialiștii noștri vor avea deschiderea spre ea” [20].

Cadru legislativ și de reglementare

Actualmente, expresiile „instruirea pe parcursul întregii vieți” și „formarea profesională continuă” sunt stipulate într-o serie de documente legislative și normative aprobate în Republica Moldova: *Codul Educației al Republicii Moldova*: Titlul VII este destinat învățării pe tot parcursul vieții; *Lege cu privire la bibliotecii*: Capitolul IV. *Managementul și personalul bibliotecilor publice* (art.26, 27); *Regulament privind modul de conferire a categoriilor de calificare personalului de specialitate din bibliotecii*.

În *Codul Educației al Republicii Moldova* [21, p.17] finalitățile educaționale sunt formulate în termeni de competențe: „Educația are ca finalitate principală formarea unui caracter integru și dezvoltarea unui sistem de competențe care include cunoștințe, abilități, atitudini și valori ce permit participarea activă a individului la viața socială și economică”. Formarea competențelor profesionale ale personalului de specialitate din bibliotecii poate fi realizată prin:

Educație formală – ansamblul acțiunilor didactice și pedagogice proiectate instituțional prin structuri organizate sistemic, pe niveluri și cicluri de studii, în cadrul unui proces de instruire realizat cu rigurozitate, în timp și spațiu;

Educație nonformală – ansamblul acțiunilor instructive proiectate și realizate într-un cadru instituționalizat extra-școlar, constituit ca o punte între cunoștințele asimilate la lecții și cunoștințele acumulate în contextul educației informale;

Educație informală – ansamblul influențelor instructive și pedagogice exercitate spontan și continuu asupra individului în familie, în localitate, în cartier, în stradă, în (micro)grupuri sociale, în mediul social (cultural, profesional, economic, religios etc.), în comunitate (națională, zonală, teritorială, locală) și prin mass-media (presa scrisă, radio, televiziune etc.).

În ordinea structurată evidențiem că prin calea formală se înțelege parcurgerea unui program de formare profesională; prin cea nonformală – practicarea unor activități specifice, direct la locul de muncă sau auto-instruirea; prin calea informală – modalități de formare profesională neinstituționalizate, nestructurate și neintenționate prin contact nesistematic cu diferite surse ale câmpului socioeducațional, familie, societate sau mediu profesional.

În acest context, remarcăm că Republica Moldova se aliniaza țărilor cu sisteme informațional-biblioteconomice dezvoltate sau mai puțin dezvoltate care au adoptat un cadru legislativ de încurajare și stimulare a participării personalului din bibliotecii la diferite forme de formare profesională continuă și au fost aprobate două documente care valorifică prevederile cadrului legislativ-strategic european și identifică formarea

profesională continuă a personalului de bibliotecă drept o prioritate națională, instituțională și chiar personală. După cum s-a menționat, *Legea cu privire la biblioteci*, nr.160 din 20.07.2017, include în Capitolul IV două articole privind formarea profesională a personalului de specialitate din biblioteci:

Articolul 26 „*Formarea profesională a personalului de specialitate din biblioteci*” din lege stipulează următoarele:

- personalul de specialitate pentru biblioteci este format conform necesității domeniului;
- statul asigură formarea profesională prin învățământul profesional tehnic și prin învățământul superior de licență, de masterat și de doctorat în domeniul biblioteconomic;
- calificarea personalului de specialitate din biblioteci se confirmă printr-un certificat sau o diplomă, eliberate în condițiile legii.

Articolul 27 „*Formarea profesională continuă a personalului de specialitate din biblioteci*” din lege prevede asigurarea acesteia în cadrul centrelor de formare profesională, din contul alocațiilor bugetare, precum și din veniturile colectate, prin educația formală, nonformală și informală [22]. Liniile generale de orientare și acțiune, conținute în *Legea cu privire la biblioteci*, sunt formulate în baza prevederilor referitoare la formarea profesională continuă din *Codul Muncii al Republicii Moldova* (nr.154 din 28.03.2003), Titlul VIII, Formarea profesională (art.212-221) [23].

Cadrul documentar nou legislativ și strategic a provocat schimbări în structura furnizorilor de programe de formare educațională nonformală, în conținutul ofertelor educaționale la nivel național și instituțional – aceste aspecte fiind sintetizate și analizate în Proiectul *Regulamentului cu privire la formarea profesională continuă a personalului de specialitate din biblioteci*.

Competitivitatea instituției bibliotecare este direct proporțională cu capacitatea și deschiderea personalului acesteia, pentru modernizarea și actualizarea cunoștințelor și deprinderilor profesionale. Instruirea personalului de specialitate din biblioteci este un proces planificat de modificare și dezvoltare a competențelor prin învățare, cu scopul obținerii nivelului dorit de performanță în activitatea desfășurată. Instituția își propune următoarele repere metodologice: a instrui oamenii cu gândire flexibilă, să poată stăpâni schimbarea și să nu fie afectați de aceasta; anticipare, nu adaptare; reînnoirea continuă a cunoștințelor; acceptarea instruirii pentru întreaga viață; capacități de gestionare a informației; interdisciplinaritate; mobilitatea individului prin atribuirea diverselor roluri; creativitate, inovație și liberă inițiativă [24, p.91]. Atunci când ne referim la formarea unor specialiști în domeniul biblioteconomic viabili și eficienți, este important să se ia în considerare specificul instruirii la adulți:

- au nevoie să știe de ce trebuie să învețe un anumit lucru;
- învață mai bine experimentând;
- acceptă învățarea ca un proces de rezolvare a problemelor;
- învățarea este productivă când subiectul constituie pentru ei valoare cu aplicabilitate imediată;
- instrucțiunile trebuie să se focuseze mai mult pe proces și mai puțin pe conținutul ce urmează a fi însușit;
- sunt mai interesați de subiectele care se referă la profesia sau la viața lor personală [25, p.10-11].

Considerăm că în domeniul infodocumentar formarea profesională continuă trebuie să devină una dintre principalele direcții ale politicii sale educaționale din moment ce angajații din biblioteci fără studii de specialitate au nevoie de recalificare profesională, iar restul personal – de dezvoltare profesională regulată și promptă. Așadar, nevoia de o revizuire completă a cunoștințelor și abilităților bibliotecarilor este dictată de necesitatea asimilării tehnologiilor digitale, sociale și de comunicare.

Conform datelor statistice, la 01.01.2019. Sistemul Național de Biblioteci (SNB) din Republica Moldova număra 2690 de biblioteci în care activează 4167 de bibliotecari. Dintre care:

- cu studii superioare – 2515 (60%);
- inclusiv de specialitate – 1041 (25%);
- cu studii medii – 1660 (40%);
- inclusiv de specialitate – 674 (16%) [26].

Din totalul de 4167 personal de specialitate din SNB, 1715 sau aproximativ 41% sunt cei cu studii superioare sau medii de specialitate. Bibliotecarii trebuie să participe la niște acțiuni de formare profesională continuă formală măcar o dată la 4 ani, pentru a corespunde prevederilor *Regulamentului privind modul de conferire a categoriilor de calificare personalului de specialitate din biblioteci*, proces ce presupune crearea

cadrelui motivațional pentru dezvoltarea profesională, realizarea maximă a potențialului intelectual, creșterea calității produselor/serviciilor informaționale, stimularea carierei profesionale etc. [27].

Remarcăm că din totalul de 4167 personal de specialitate din bibliotecile Republicii Moldova, dețin categorii de calificare 1815 persoane (44%), dintre care:

- categorie superioară – 157 (4%);
- categoria I – 697 (17%);
- categoria II – 961 (23%);
- fără categorie – 2352 (56%).

Considerăm că 56% din personalul de specialitate din SNB care nu dețin categorii de calificare este o cifră destul de mare. Acest fapt este condiționat de diferite motive: vârsta înaintată a bibliotecarilor, lipsa interesului personalului, nemotivarea, remunerarea insuficientă. Considerăm că principalul argument este că obținerea categoriei de calificare nu este obligatorie.

Studii privind formarea profesională continuă

Necesitatea formării profesionale și a ridicării nivelului de cunoștințe, competențe și abilități obținute este atestată de studiile realizate în toate tipurile de biblioteci și zone geografice din țară. În baza studiului realizat în anul 2013 de către Nelly Țurcan, la care au participat 300 de bibliotecari, s-a constatat că specialiștii au o percepție destul de bună privind activitatea lor profesională. Circa 41% din participanții la sondaj au menționat că actualizarea continuă a pregătirii profesionale are un rol foarte mare, doar 8% din respondenți au răspuns că într-o măsură foarte mare acordă timp și resurse pentru pregătirea profesională. Cu toate acestea, 40% din chestionați apreciază la un nivel foarte înalt că pregătirea profesională la moment corespunde cerințelor postului actual și de perspectivă. De asemenea, 34% din respondenți consideră că pregătirea continuă asigură într-o măsură foarte mare succesul în activitatea profesională și dezvoltarea unei cariere în biblioteconomie [28, p.50].

În anul 2015, Asociația Bibliotecarilor din Republica Moldova, în colaborare cu Centrul de Formare Continuă din cadrul Universității de Stat din Republica Moldova și cu Centrul Național de Excelență Profesională în Biblioteconomie, a realizat cercetarea *Studierea nevoilor de formare profesională a personalului de specialitate din biblioteci* [29]. Respondenții au menționat că participă la programele de formare profesională continuă pentru dobândirea și dezvoltarea competențelor profesionale; totodată, „pentru menținerea nivelului înalt al competențelor dobândite este necesară actualizarea permanentă a pregătirii profesionale”. Personalul dorește să-și perfecționeze competențele tehnologice și de specialitate; cunoștințe teoretice și practice bibliotecare le obțin în cadrul cursurilor, stagiilor, seminarelor, atelierelor de lucru și altor forme de ridicare a nivelului de calificare, ceea ce asigură un plus de profesionalism și un suport în practicarea profesiei; bibliotecarii preferă să participe la formarea profesională la locul de muncă. Motivul personalului de specialitate de a nu participa la programe de formare continuă sunt: lipsa de timp, distanța mare până la centrul de instruire, taxa ridicată de participare. Au fost identificate cele mai utile teme pentru cursuri: servicii noi și inovatoare pentru utilizatori; marketingul de bibliotecă; managementul comunicării etc.

În primul trimestru al anului 2015 în Republica Moldova a fost realizată o cercetare în scopul evaluării oportunităților de dezvoltare a serviciilor bibliotecilor și de instruire a bibliotecarilor din universitățile din țară. La sondaj au participat 244 de respondenți – bibliotecari și manageri din 20 de instituții de învățământ superior din diverse localități ale Republicii Moldova. În urma analizei răspunsurilor la întrebarea „Aveți cunoștințe suficiente pentru a realiza activitățile ce țin de fișa postului dvs.?” s-a constatat că 80,66% din respondenți consideră că posedă cunoștințe suficiente pentru a realiza activitatea profesională. Doar 1,23% spun că nu au cunoștințe suficiente, iar 18,11% din respondenți remarcă că au nevoie de mai multe cunoștințe. Concluzia e că nu toți bibliotecarii conștientizează insuficiența cunoștințelor și abilităților profesionale pentru a realiza activitățile de serviciu, care devin tot mai complexe în bibliotecile universitare moderne. 76,6% din respondenți au declarat că dezvoltarea rapidă a tehnologiilor informaționale îi impune să-și dezvolte permanent competențele profesionale, 70,2% din bibliotecari au nevoie de instruire permanentă, participare la cursuri și activități de instruire [30, p.28].

Scopul studiului din anul 2019 s-a axat pe determinarea nevoilor de formare profesională continuă a personalului de specialitate din bibliotecile instituțiilor de învățământ superior din Republica Moldova. Cercetarea s-a realizat pe un eșantion de 132 de respondenți, personal de specialitate din bibliotecile instituțiilor de învățământ superior. Rezultatele studiului denotă că majoritatea respondenților (97,7%) identifică diferența, transformarea personalului de specialitate odată cu evoluțiile din domeniul infodocumentar. Potrivit datelor

estimate, 94,2% din respondenți consideră formarea profesională continuă importantă și necesară. Din rezultatele obținute constatăm că 90,9% din respondenți au nevoie de instruire continuă. Puțini bibliotecari (4,5%) consideră că nu este nevoie de o formare profesională și doar 5,3% nu au nevoie de pregătire profesională. Potrivit datelor estimate, cel mai mare număr din personalul de specialitate dorește să-și perfecționeze competențele tehnologice (68,9%). Pentru majoritatea respondenților participarea la programele de formare continuă este determinată de nevoia de a îmbunătăți performanțele (80,3%) și de dorința de a dezvolta competențele în tehnologiile informaționale (67,4%) [31, p.71].

Pornind de la aceste rezultate, accentuăm una dintre problemele esențiale cu care se va confrunta domeniul biblioteconomic – cultivarea competențelor necesare personalului pentru a face față tehnologiilor și serviciilor inovative, dezvoltate în baza tehnologiilor informaționale prin formare profesională continuă.

Remarcăm faptul că pentru a atrage utilizatorii tehnologizați în biblioteci, ei trebuie să fie la fel de versați în tehnologii, instrumente Web, metode de căutare. Prin urmare, specialiștii nu trebuie doar să cunoască cum să utilizeze noile tehnologii, dar să posede și abilități tehnice avansate necesare aplicării tehnologiilor informaționale și a serviciilor bazate pe tehnologiile moderne de comunicare.

Evidențiem următoarele modalități de perfecționare a personalului în relație directă cu evoluția noilor tehnologii informaționale:

- Training (tradițional și online) – dobândirea abilităților de a lucra cu baze de date, managementul proiectelor;
- Lecturarea revistelor-cheie – presupune citirea regulată atât a revistelor de specialitate, cât și a celor de profil tehnic;
- Conferințe – se recomandă participarea la conferințe interdisciplinare, nu doar din domeniu;
- Cursuri de specializare – abilități de comunicare, de prezentare, cursuri de tehnologia informației (IT) etc.;
- Ședințe de brainstorming – se discută noi idei, se încurajează membrii echipei de a gândi la idei inovatoare în scopul de a găsi noi soluții de dezvoltare [32, p.133-137];
- Specializări organizate la nivel de rețea bibliotecară locală;
- Specializări oferite de către instituțiile de învățământ specializate (masterat, doctorat) de informare-documentare, asociații profesionale cu accent pe specializarea în domeniul electronic (biblioteca virtuală, baze de date accesibile);
- Înscrierea la grupuri de discuții pe Internet;
- Participarea la forme de învățământ la distanță;
- Stagii de formare în străinătate [33, p.143-147].

Orice instituție infodocumentară trebuie să dezvolte programe de pregătire a personalului de specialitate în domeniul tehnologiilor informaționale.

Concluzii

În societatea informațională cunoștințele sunt recunoscute ca un factor esențial al dezvoltării. Evoluția rapidă a tehnologiilor informaționale impune modernizarea și creșterea calității formării profesionale a personalului de specialitate din biblioteci ca mijloc de depășire a crizelor în domeniul infodocumentar. Constatăm că bibliotecarul actual trebuie să fie bine pregătit, să poată îndruma utilizatorii, să-i ajute să găsească informațiile necesare și să facă recomandări.

Asistăm la un proces în care cetățenii sunt bune instruiți, beneficiari ai unor seturi de instrumente care reprezintă expresia celor mai noi tehnologii existente: imprimante 3D, instrumente de vizualizare tip Oculus, holografie etc. Acest fapt impune bibliotecarului să dețină abilități specifice de programare, prelucrare a datelor cu ajutorul unor instrumente specializate, să ofere ajutorul de încredere în prelucrarea și servirea datelor pentru utilizatori, să devină brokeri de programe educaționale în relație cu toate funcțiile lor, de la cea de memorie, până la cea de creator.

Dacă până mai ieri bibliotecile protejau cunoștințele de curioasele priviri, astăzi sunt platforme deschise care oferă acces aproape la toate informațiile. Este firesc că specialiștii din domeniul infodocumentar au nevoie de formarea profesională continuă în condițiile în care se pune accent pe organizarea bazelor de date, catalog online, accesul la baze de date full-text, apariția și promovarea pe Internet, constituirea și implementarea unei pagini Web.

În procesul de formare profesională continuă participantul din domeniul informației trebuie să contribuie la identificarea nevoilor de învățare; să accepte responsabilitatea propriei formări; să învețe cu ajutorul colegilor prin asimilarea noilor informații; să împărtășească propria experiență; să fie liber de a învăța pentru satisfacerea nevoilor de instruire.

Pentru a fi relevant pentru comunitate și a ține pasul cu utilizatorul modern, personalul de specialitate din bibliotecă va trebui să-și dezvolte din mers abilitățile, să învețe lucruri fără de care activitatea bibliotecii, în scurt timp, va fi de neconceput. Considerent din care formarea profesională devine tot mai importantă și necesară.

Referințe:

1. VARLEJ, J. *Dezvoltarea profesională continuă: Principii și acumularea celor mai bune experiențe* [online], 2008. [Accesat: 13.12.2019]. Disponibil: <https://www.ifla.org/files/assets/cpdwl/guidelines/cpdwl-qual-guide-ro.pdf>
2. BĂRAN, G. Cuvânt de întâmpinare. În: *Revista română de biblioteconomie și știința informării*, 2013, vol.9, nr.3-4, p.13. ISSN 1841-1940
3. MARINESCU, N. *Dezvoltarea profesională biblioteconomică: Culegere de interviuri, articole, comunicări, proiecte*. Iași: Princeps Edit, 2007. 155 p. ISBN 978-973-1783-44-4
4. OSOIANU, V. Concursul republican al proiectelor de cercetare și dezvoltare: bilanțuri. În: *Biblioteca: Revistă de bibliologie și știința informării*, 2015, nr.6, p.171-172. ISSN 1220-3386
5. COSTANTINESCU, N. Bibliotecarii ca specialiști de date. În: *BiblioPolis* [online]. 2016, vol.61, nr.2. [Accesat: 25.11.2019]. ISSN 1811-900X. Disponibil: <http://www.hasdeu.md/bibliopolis>
6. OSOIANU, V. *Biblioteca în căutarea identității*. Chișinău: BNRM, 2013. 356 p. ISBN 978-9975-62-340-7.
7. ȚAP, E. Studiarea competențelor de formare profesională ale cadrelor didactice și dezvoltarea bazei informaționale de formare continuă. În: *Revistă de științe socioumane*, 2013, nr.1, p.161-162. ISSN 1857-0119
8. STRATAN, E. Formarea profesională continuă: diversitate și actualitate. În: *Confluente Bibliologice*. 2010, nr.1-4, p.113-115. ISSN 1857-0232
9. Foaia de parcurs pentru ameliorarea competitivității Republicii Moldova, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr.4 din 14 ianuarie 2014. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* [online], 2014, nr.17-23. [Accesat: 03.12.2019]. Disponibil: <http://lex.justice.md/md/365695/>
10. *Cadrul Național al Calificărilor: Învățământ Superior* [online]. Chișinău, 2015. [Accesat: 26.12.2019]. ISBN 978-9975-80-951-1. Disponibil: https://mecc.gov.md/sites/default/files/cnc_22_31_32_33_34_38_42_44_55_85.pdf
11. KULIKOVSKI, L. Bibliotecă versus inovații. În: *BiblioPolis*, 2009, nr.1, p.33-36. ISSN 1811-900X
12. RUSU, C., VOICU, M. *ABC-ul managerului*. Iași: Editura „Gh. Asachi”, 1993. 153 p.
13. *Oferă programelor de formare continuă a adulților pentru anul 2019*. Centrul de Formare Continuă USM [online]. Chișinău, 2018. [Accesat: 11.12.2019]. Disponibil: <http://usm.md/wp-content/uploads/Fisier-4.pdf>
14. КУЗНЕЦОВА, Т.Я. Дополнительное профессиональное библиотечно-информационное образование: концептуально-методологические основы и механизмы формирования системы. В: *Научные и технические библиотеки*, 2018, №5, с.25-35. ISSN 0130-9765
15. KULIKOVSKI, L. Managementul resurselor umane în bibliotecile din Republica Moldova: abordare teoretico-metodologică. În: *BiblioPolis*, 2010, vol.34, nr.2, p.15-29. ISSN 1811-900X
16. KULIKOVSKI, L. *Cartea, modul nostru de a daînui: Contribuții la dezvoltarea domeniului biblioteconomic: interviuri, management, instruire, bibliotecă-bibliotecari, asociația, miscelaneu*. Chișinău: Reclama, 2006. 268 p. ISBN 978-9975-937-62-7
17. COȘERI, T. Managementul cunoașterii la Biblioteca Municipală: repere despre Campania „O oră de formare în fiecare zi”. În: *BiblioPolis*, 2007, vol.23, nr.3, p.29-33. ISSN 1811-900X
18. CORGHENCI, L. Parteneriat profesional practico-științific sau Învățământul biblioteconomic la vârsta maturității. În: *BiblioPolis*, 2010, vol.34, nr.2, p.45-48. ISSN 1811-900X
19. KULIKOVSKI, L. Managementul resurselor umane în bibliotecile din Republica Moldova: abordare teoretico-metodologică. În: *BiblioPolis*, 2010, vol.34, nr.2, p.15-29. ISSN 1811-900X apud STOICA, I. Criza în structurile infodocumentare. Constanța: Ex Ponto, 2001. 221 p.
20. ȚURCAN, N. *Competențele profesionale ale specialiștilor în informare și documentare și Procesul de la Bologna* [online]. [Accesat: 26.11.2019]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/39_42_Competentele%20profesionale%20ale%20specialistilor%20in%20informare%20si%20documentare.pdf
21. Codul Educației al Republicii Moldova, nr.152 din 17.07.2014. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2017, nr.319-324, p.17-52.
22. Lege cu privire la bibliotecă, nr.160 din 20.07.2017. [Accesat: 18.12.2019]. Disponibil: <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=371219>

23. Codul muncii al Republicii Moldova [online], 2018, nr.154 din 28.03.2003. [Accesat: 07.11.2019]. Disponibil: <http://lex.justice.md/md/326757>
24. CORGHENCI, L. *Bibliotecarul și Biblioteca: aspect ale eficienței profesionale*. Chișinău: Epigraf SRL, 2009. 112 p. ISBN 978-9975-947-83-1
25. COȘERI, T. Instituția care învață: designul instruirii continue a adulților. În: *BiblioPolis*. 2004, nr.2, p.9-13. ISSN 1811-900X
26. *Raport statistic centralizator privind activitatea Sistemului Național de Biblioteci în anul 2018* [online]. [Accesat: 13.10.2019]. Disponibil: <http://www.bnrm.md/index.php/statistica/statistica-de-biblioteca>
27. Regulament privind modul de conferire a categoriilor de calificare personalului de specialitate din biblioteci: Legea Ministerului Culturii nr.17 din 05.02.2015. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* [online], 2015, nr.115-123. [Accesat: 23.10.2019]. Disponibil: <http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=358722&lang=1>
28. ȚURCAN, N. Autodezvoltarea bibliotecarilor – condiție *sine qua non* a evoluției profesionale. In: *BiblioPolis*, 2014, vol.52, nr.2. p.43-52. ISSN 1811-900X
29. ȚURCAN, N. Nevoile de formare profesională a personalului de specialitate din bibliotecile din Republica Moldova. În: *BiblioPolis* [online], 2016, nr.4. [Accesat: 26.10.2019]. ISSN 1811-900X. Disponibil: <http://www.hasdeu.md/bibliopolis>
30. AMBROCI, T. Raport privind rezultatele sondajului „Studierea necesităților profesionale ale bibliotecarilor universitari din Republica Moldova”. În: *Revista ABRM*, 2015, nr.2, p.27-33. ISSN 1857-4890
31. POVESTCA, L. Competențele profesionale ale bibliotecarului în societatea cunoașterii. Studiu de caz. În: *Analele științifice ale Universității de Stat din Moldova: Seria „Științe sociale”*. Chișinău: CEP USM, 2019, p.69-72. ISSN 1857-3665. ISBN 978-9975-149-58-7
32. MUREȘAN, S., VRÎNCEANU, N. Rolul bibliotecarului – specialist în știința informării și documentării – în dezvoltarea universității în contextul deschiderii europene. În: *Biblio-Brașov*. Conferința Națională de Biblioteconomie. Brașov: Editura Universității „Transilvania”, 2004. 228 p. ISBN 973-635-342-7
33. NIȚU, M. Biblioteca – rol și obiective în mediul informațional. În: *Biblio-Brașov*. Conferința Națională de Biblioteconomie. Brașov: Editura Universității „Transilvania”, 2004. 228 p. ISBN 973-635-342-7

Date despre autor:

Lilia POVESTCA, doctorandă, Școala doctorală *Științe Sociale*, Universitatea de Stat din Moldova.

E-mail: lilia.povestca26@gmail.com

ORCID: 0000-0002-4761-2384

Prezentat la 14.02.2020